

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCIJOS 38 STRAIPSNIO PAPILDYMO IR PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalyje „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“ yra įtvirtinta šeimos instituto paskirtis ir reikšmė, tačiau Konstitucijos tekste nėra atskleistas šeimos sąvokos turinys. Tuo tarpu galiojančiuose įstatymuose, reguliuojančiuose tam tikras su šeima susijusių santykių sritis, tiesiogiai ar netiesiogiai įtvirtintos šeimos sąvokos yra skirtingos.

Šiuo įstatymo projektu siekiama nustatyti, kad šeima yra pirminė ir pamatinė visuomenės ląstelė. Konstitucijos 18 straipsnis nustato, kad „Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės“. Saugodama šeimą valstybė pirmiausiai turi saugoti prigimtine šeimos struktūrą. Prigimtinė šeimos struktūra remiasi santuoka ir giminystės arba kraujo ryšiais. Šeimos santykiai natūraliai kyla iš tėvus, vaikus bei artimuosius giminaičius siejančių kraujo bei giminystės ryšių. Šeimos ryšys taip pat gali būti sukuriamas asmenų nesusijusių giminystės ar kraujo ryšiais sudarant santuoką. Vyro ir moters santuoka sukuriama šeima atitinka pamatinį prigimtinių kiekvieno vaiko poreikį turėti vienas kitam ir savo šeimai įsipareigojusius tėvą ir motiną. Todėl, kaip ir šeima, santuoka yra prigimtinis visuomenės institutas. Valstybė, saugodama prigimtine šeimos struktūrą, tuo pačiu apsaugo vaiko teises augti jo prigimtinius poreikius atitinkančioje šeimos bendruomenėje.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime pripažino, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. birželio 3 d. nutarimas „Dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“ tiek, kiek juo patvirtintos Valstybinės šeimos politikos koncepcijos (toliau – ir Koncepcija) nuostatose yra įtvirtintos tik santuokos pagrindu sukurtos (buvusios sukurtos) darnios šeimos, daugiavaikės šeimos, išplėstinės šeimos, krizę išgyvenančios šeimos, nepilnos šeimos, socialinės rizikos šeimos ir šeimos sąvokos, prieštarauja Konstitucijos 38 straipsnio 1 daliai (šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas), 2 daliai (valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę).

Konstitucinis Teismas aiškindamas Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalį paminėtame nutarime suformulavo tokią šeimos sampratą: „<...> konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimos sampratai esminės reikšmės neturi.“

Akivaizdu, kad nuo pat žmonijos atsiradimo pradžios gyvuojantis vyro ir moters bendro gyvenimo modelis, kuriant santuoką, geriausiai atitinka Konstitucinio Teismo atskleistos šeimos sampratą. Konstitucinis Teismas 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime taip pat pripažino neatsiejamą ir neginčijamą santuokos ir šeimos ryšį, nurodė, kad toks šeimos modelis neabejotinai turi išskirtinę vertę visuomenės gyvenime, užtikrina Tautos ir valstybės gyvybingumą bei istorinį išlikimą.

Konstitucinio Teismo teisėja Ramutė Ruškytė 2011 m. spalio 3 d. atskirojoje nuomonėje „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. X-1569 „Dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintos Valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstitucinės justicijos byloje Nr. 21/2008“ taip pat pažymėjo, kad šeimą Konstitucija saugo tokią, kokia kyla iš santuokos - laisvo vyro ir moters sutarimo. Tuo tarpu apie kitas šeimos formas Konstitucijoje nekalbama, nors Konstitucija nedraudžia egzistuoti ir kitoms šeimos formoms.

2. Projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto tikslas – Konstitucijoje aiškiai įtvirtinti, kad šeimos institutas yra kildinamas iš santuokos, kuri suprantama kaip laisvas vyro ir moters susitarimas.

3. Dabartinis įstatymo projekte aptariamų klausimų teisinis reglamentavimas.

Šiuo metu galiojančiame Konstitucijos 38 straipsnyje šeimos sąvokos turinys nėra tiesiogiai

atskleistas, tačiau akivaizdu, kad pagrindinė ir esminė šeimos forma yra santuoka, kuriai paminėtame straipsnyje yra skirtos net keturios dalys. Pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją konstitucinė šeimos samprata yra kildinama ne tik iš santuokos instituto, įtvirtinto Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalies nuostatose, t.y. santuoka yra pripažįstama kaip viena iš egzistuojančių šeimos formų, tačiau nevienintelė.

4. Kokios numatomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos, naujai reglamentuotų klausimų teigiamos savybės ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Projekto tikslas pripažinti neatsiejamą ir neginčijamą santuokos ir šeimos ryšį įtvirtinant, kad šeima sukuriama laisvu vyro ir moters sutarimu sudarius santuoką.

5. Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamos įstatymo projekto priėmimo pasekmės nenumatomos.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja (pateikiamas šių aktų sąrašas) ir kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus teikiamą projektą

Nereikės.

9. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos dokumentams.

10. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų lydimumų aktų – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys

Nereikės

11. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas

Priimto įstatymo nuostatų įgyvendinimas nepareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų.

12. Įstatymo projekto autorius ar autorių grupė

Seimo narių grupė.

13. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc

„šeima“, „santuoka“.

Teikia

Seimo nariai:

1. Rimantas Jonas Dagys
2. Rima Baškienė

3. Rita Tamašunienė
4. Algimantas Dumbrava
5. Kęstutis Bartkevičius
6. Jolita Vaickienė
7. Vytautas Kamblevičius
8. Petras Gražulis
9. Vanda Kravčionok
10. Jaroslav Narkevič
11. Irina Rozova
12. Michal Mackevič
13. Leonard Talmont
14. Aurelija Stancikienė
15. Valdas Vasiliauskas
16. Jonas Varkala
17. Povilas Urbšys
18. Remigijus Ačas
19. Mečislovas Zasčiurinskas
20. Valentinas Bukauskas
21. Remigijus Žemaitaitis
22. Petras Čimbaras
23. Petras Narkevičius
24. Larisa Dmitrijeva
25. Sergej Dmitrijev
26. Sergej Ursul
27. Valerijus Simulik
28. Edvardas Žakaris
29. Gediminas Jakavonis
30. Jonas Kondrotas
31. Vilija Filipovičienė
32. Zita Žvikienė
33. Raimundas Paliukas
34. Darius Ulickas
35. Ričardas Sargūnas
36. Aleksandras Zeltinis
37. Arvydas Mockus (*atšaukė parašą 2013-11-26*)
38. Audronė Pitrienė
39. Dangutė Mikutienė
40. Kęstas Komskis
41. Zbignej Jedinskij
42. Bronius Bradauskas
43. Bronius Pauža

44. Albinas Mitrulevičius
45. Valentinas Stundys
46. Audronius Ažubalis
47. Andrius Kubilius
48. Rasa Juknevičienė
49. Vytautas Juozapaitis
50. Arimantas Dumčius
51. Stasys Šedbaras
52. Sergejus Jovaiša
53. Kazys Starkevičius
54. Rytas Kupčinskas
55. Vida Marija Čigriejienė
56. Kazimieras Kuzminskas
57. Antanas Matulas
58. Pranas Žeimys
59. Mantas Adomėnas
60. Algis Strelčiūnas
61. Vincė Vaidevutė Margevičienė
62. Donatas Jankauskas
63. Vitalijus Gailius
64. Paulius Saudargas
65. Arvydas Vidžiūnas
66. Vilija Aleknaitė Abramikienė
67. Edmundas Jonyla
68. Kristina Miškinienė
69. Alma Monkauskaitė
70. Povilas Gylys
71. Virginija Baltraitienė
72. Viktoras Fiodorovas
73. Valdas Skarbalius
74. Vytautas Saulis
75. Algimantas Salamakinas
76. Kazys Grybauskas
77. Liutautas Kazlavickas
78. Gintautas Mikolaitis
79. Andrius Palionis
80. Juzef Kvetkovskij
81. Raminta Popovienė
82. Milda Petrauskienė
83. Domas Petrulis
84. Arūnas Dudėnas

85. Irena Degutienė
86. Jurgis Razma
87. Kęstutis Masiulis
88. Dainius Kreivys
89. Arvydas Anušauskas
90. Agnė Bilotaitė
91. Mindaugas Bastys
92. Vytautas Gapšys
93. Kęstutis Daukšys
94. Algirdas Patackas
95. Raimundas Markauskas
96. Darius Petrošius
97. Antanas Nesteckis
98. Naglis Puteikis
99. Valentinas Mazuronis
100. Loreta Graužinienė
101. Dalia Teišerskytė
102. Eugenijus Gentvilas
103. Egidijus Vareikis
104. Artūras Skardžius
105. Viktoras Uspaskich
106. Emanuelis Zingeris
107. Šarūnas Birutis